

שיעורו של מורנו הגאון רבי משה שפירא שליט"א

פרשת שמיני - פרה - תשע"ו

במשנה בדף כ"ט במגילה, המשנה של ארבעת הפרשיות, כתוב שקוראים בפרשת שקלים, בשניה – "זכור", בשלישית - פרה אדומה, ברביעית "החודש הזה לכם". אומר על זה רש"י: פרה אדומה - להזהיר את ישראל לטהר, שיעשו פסחיהן בטהרה.

זאת היתה עיקר התקנה. בזמן שבית המקדש היה קיים והיו מקריבים את הפסח, התקנה היתה לקרוא פרשת פרה, כדי להזהיר את ישראל שיהיו טהורים, אחרת לא יהיו יכולים להקריב את הפסח.

וממשיך רש"י: ברביעית "החודש הזה לכם" - ששם פרשת הפסח, ובתלמוד ירושלמי גרסין: אמר ר' חמא, בדין הוא שיקדום החודש לפרשת פרה, שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה, ומפני מה הקדימוה - שהיא טהרתן של ישראל. ע"כ.

צריך היה לקרוא את פרשת החודש ואח"כ את פרשת פרה, שהרי באחד בניסן הוקם המשכן, ובשני לו נשרפה הפרה. זמן עשיית הפרה הוא בניסן, ו"החודש" - מדובר על ראש חודש ניסן, אז תמיד עשיית הפרה באה אחרי ראש חודש ניסן, לכן היה ראוי לקרוא את "החודש הזה לכם", לפני פרשת פרה. ומפני מה הקדימוה - שהיא טהרתן של ישראל.

התירוץ לגמרי לא מובן. אם הקושיה היא מפני שזה לא הזמן, אז הסיבה שהיא טהרתן של ישראל זה לא סיבה להקדים את זה לפרשת החודש. ואם טהרתן של ישראל מחייבת קדימה, אז אולי זה היה צריך להיות ראשון. השאלה מובנת, אבל התשובה לא מתייחסת לשאלה. מפני מה הקדימוה. הרי זה לא הזמן. הזמן צריך להיות אחרי ראש חודש ניסן. ומפני מה הקדימוה - שהיא טהרתן של ישראל. הלשון בירושלמי עצמו: לפי שהיא טהרתן של כל ישראל.

זה צריך ביאור.
ננסה קצת להיכנס לעניין.

כמו שידוע, ארבעת הפרשיות הן מדיני חודש אדר. אנו רואים שיש מחלוקת תנאים בשנה שיש שני אדרים, אם קוראים את ארבעת הפרשיות באדר ראשון או באדר שני. יש צד לומר שקריאת פרשת "החודש", זה בשבת שמברכים ראש חודש אדר ב'.

זה ממש לא מובן. "החודש הזה לכם" מדברים על ניסן. ולדעה זו לקראת אדר שני קוראים פרשת "החודש", כי לאותו מאן דאמר, 'אדר' - זה אדר ראשון, וזה מדיני אדר לקרוא את פרשת חודש ניסן.

אמרנו כבר, פשוט שאילולא פורים, אלמלי 'הדור קבלוה בימי אחשורוש', גם את יציאת מצרים היינו מאבדים.

אותה 'מסירת מודעא' שביטלה את מתן תורה, מן הדין היתה צריכה לבטל גם את יציאת מצרים עצמה.

יציאת מצרים היתה להדיא כמו שכתוב: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", ואם אותו "תעבדון את האלקים על ההר הזה" בטל – בטלה גם יציאת מצרים.

אותה מעלה ואותו הישג שנקרא 'יציאת מצרים' – בטל. מפורש בדברי חז"ל שיציאת מצרים לא היתה אלא למתן תורה. יציאה ל"אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". כך שבמה שזכינו באדר, ב"הדור קבלוה בימי אחשורוש" – זכינו אז גם ביציאת מצרים.

אפשר להתבונן בנקודה מיוחדת מאד, כמו שמבואר בדברי הראשונים, אותה מסירת מודעא היתה בפועל. כך מפורש בדברי הרמב"ן והרשב"א. מסירת המודעא נאמרה וחלה. לפני ה"הדור קבלוה" היתה מסירת מודעא, וזה נקרא שמתן תורה התבטל. על ידי ה"הדור קבלוה" – קבלנו בחזרה.

זה דבר נפלא עד מאד, כמו שמפורש בדברי הרמב"ן והרשב"א בחידושי אגדות, מסירת המודעא היתה סמוך ל"הדור קבלוה". לא היה ביניהם זמן רב. הזמן הזה היה הזמן שבו נגזרה הגזירה, ו"הדור קבלוה" על ידי הנס של ביטול הגזירה. לא היינו זמן רב בלי תורה. באותה שנה לא היה פסח.

"חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא עצמו יצא ממצרים" – לא היה באותה שנה.

אז באותה שנה, ב"ג ניסן, נכתבו האגרות הראשונות, זה היה אחרי המכירה ואחרי מסירת המודעא ואז באמת לא היה פסח.

רואים בעליל, שגם פסח ויציאת מצרים גם זה חזר עם "הדור קבלוה". מעולם לא היה דבר כזה. זה משהו חריג, בלתי אפשרי. כל כלל ישראל, וכל מי שנגזרה עליו הגזירה, כל מי שהיה תחת מלכות אחשורוש שהיה מלך בכיפה מהודו ועד כוש ומלכותו התפשטה על כל העולם. כלל ישראל לא יצא ממצרים באותה שנה.

אנחנו צריכים לצאת ממצרים כל שנה בליל ט"ו. "חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא עתה משעבוד מצרים" וכעת זה לא היה. לכן, קריאת פרשת "החודש" היא דין מדיני אדר. אדר הביא לנו את "החודש הזה לכם", זאת פרשת יציאת מצרים.

כיון שפרה זה דבר ששייך לחודש ניסן, זה עצמו צריך ביאור. מדוע פרה זה גם דין מדיני אדר. הרי זה דבר שכולו שייך לחודש ניסן.

כתוב בשם הגר"א, זה מובא מכת"י של הגר"א שארבעת הפרשיות האלה, הן מרומזות בשבח שאנו אומרים בתפילת שבת: "אין ערוך לך [-או "אין כערכך"] ואין זולתך אפס בלתיך ומי דומה לך". וממשיכים: "אין ערוך לך בעולם הזה ואין זולתך לחיי העולם הבא – [העולם שאחרי העולם הזה] - אפס בלתיך גואלנו לימות המשיח ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים".

כתוב בשם הגר"א ש"אין ערוך לך" – כנגד שקלים, "אין זולתך" – כנגד זכור, "אפס בלתיך" – כנגד פרה, ו"אין דומה לך" – כנגד החודש. אלו דברי הגר"א בלי תוספת ביאור.

קל מאוד להבין. "אין ערוך לך", כאן מדובר על דבר בעל ערך ופרשת שקלים כל עצמה היא ערך. כל עניין הכסף והממון. כבר דברנו פה שמצות שקלים מתקיימת דווקא בכסף ולא בשווה כסף. כי כסף הוא המד-ערך. הכסף הוא המודד את הערך של כל הדברים כולם. על דבר יקר משלמים הרבה כסף, ואילו דבר זול די במעט כסף כדי להשיג אותו. המילה 'ערך' עניינה יוקרא וזולא, כמו שכתוב בלשון הגמרא. זאת פרשת שקלים.

כמו שכבר אמרנו פה, כמין מטבע של אש הראה לו הקב"ה למשה, שאותו נטל כביכול בורא העולם מתחת לכסא הכבוד, ואמר: "זה יתנו" - כזה יתנו. ואמרנו 'מטבע של אש' פירוש שמטבע זה ערך, ואש זה ערך שכל הערכין האחרים מתבטלים לעומתו. זה ערך שמבטל כל ערך אחר. זה פירוש המילים 'מטבע של אש'.

"אין כערכך" – שקלים.

"אין זולתך", גם זה ידוע, 'אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיימחה זרעו של עמלק'. עמלק מעמיד 'ראשית' שעומדת כנגד "בראשית ברא אלקים". הלשון של המהר"ל בהקדמה לספר הגבורות: עמלק הוא השניות שבעולם. עמלק בא כנגד ייחודו יתברך. כנגד "אחד".

כביכול התפיסה של "אין זולתך", היינו אין מציאות אמת אחרת זולתך, זה נקרא מחיית זרעו של עמלק.

"אפס בלתך" – כנגד פרה. כאן כבר יש משהו שצריך ביאור. איך הדבר הזה מתחבר. איך "אפס בלתך" עומד כנגד פרשת פרה. הפרשה השלישית שצריכים לקרוא בחודש אדר והביטוי של זה, בשבחו של מקום שהוא כנגד פרשת פרה זה: "אפס בלתך".

קודם, פירוש המילים. "אין זולתך" זה שאין. "אפס בלתך" – ברמב"ן בפרשת שלח על הפסוק שהמרגלים באו ואמרו: "אפס כי עז העם", אומר הרמב"ן שפירוש המילה "אפס", היינו שהדבר מנוע. 'אין', זה כאשר הדבר איננו. 'אפס' זה כאשר הדבר לא ייתכן שיהיה. הוא נמנע.

כביכול, התפיסה שאומרת "אין זולתך", זה שאין מציאות אחרת. אנו אומרים בתפילת הבוקר "אין אלקים זולתך".

"אפס בלתך" מוסיף על "אין זולתך". ומה שזה מוסיף שלא ייתכן שתהיה מציאות אחרת. זה בלתי אפשרי. לא שאין, אלא אין אפשרות שתהיה מציאות אחרת.

יכול שלהיות שזה הפירוש של מה שכתוב בספרי על הפסוק: "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". מאי "אין עוד". כתוב בספרי: אפילו בחללו של עולם. זה נקרא "אין עוד".

מביאים את מה שרחב אמרה: "כי ידענו כי ה' אלקיכם הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת". היא לא סיימה "אין עוד".

כנראה שפירוש 'חללו של עולם', הכוונה שאין מקום בכלל למציאות אחרת. ה'מקום' הוא המאפשר מציאות. אם אין מקום, אז המציאות היא בלתי אפשרית. כל מציאות פיזית, בלתי אפשרית בלי מערכת המקום הפיזית. כך כל

מציאות צריכה מקום, כי המקום הוא מה שמאפשר את הקיום של אותה מציאות.

רחב לא הגיעה לזה. היא הגיעה ל"אין זולתך", אבל לא ל"אפס בלתי". לתפיסה ולאמונה ש"אפס בלתי" היא לא הגיעה. זאת תפיסה נוספת. זה נקרא 'אפילו בחללו של עולם'. אין חלל, היינו אין מקום למציאות אחרת. "אפס בלתי" זה השבח שעומד כנגד קריאת פרשת פרה. כאן אנחנו צריכים קצת להרחיב ולנסות להבין.

כבר חזרנו הרבה פעמים על המושגים 'טהרה' ו'טומאה' בלשון הקודש. 'טהור', זה מלשון צהריים. צוהר, טוהר. צהריים מתורגם טהירו. "צהר תעשה לתיבה", זה דבר שקוף שרואים דרכו. השורש של טומאה 'טמ', זה שורש של המושג טומטום, היינו דבר סתום, לא נראה, לא ברור ולא ידוע. הוא סתום ואי אפשר לראות דרכו. מכוסה. אין לו צהר.

כשמזים שבע על טהרו של מזבח, הכוונה למקום הגלוי והברור ביותר של המזבח. לא מקום חבוי, אלא על טהרו של המזבח. למדנו מזה שעניינה של הטומאה הוא מחיצה שסותמת ולא נותנת לנו לראות דרכה, כביכול, לא נותנת לנו להתחבר אל מקור החיים. בפסוק כתוב: "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור". הטומאה מבדילה בינינו ובין מקור החיים. הטומאות כולם שורשם בטומאת מת. כיון שטומאת מת נקראת בלשון רבותינו 'אבי אבות הטומאה', זאת אומרת שכל הטומאות הן תולדות של מוות. המוות עצמו וכל תולדותיו. שורש ענין הטומאה נמצא במוות.

בפסוק בפרת האזינו כתוב: "אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל", אומרים על זה חז"ל בספרי שם: "מחצתי ואני ארפא" - מחיצתי אני ארפא. מחיצה שעשיתי בין העליונים לתחתונים שהעליונים קיימין והתחתונים מתים בעולם הזה וכו' אף אותה מחיצה, אני חוזר ומרפא אותה. המוות הוא מחיצה. המחיצה שעשיתי זה המוות. העליונים מחוברים למקור החיים והם לא מתים. ואנחנו, יש מחיצה בינינו ובין מקור החיים. זאת הטומאה.

המשנה הראשונה בכריתות מונה שלושים ושש חייבי כריתות. אחד מהם זה הסך בשמן המשחה. בפסוק כתוב: "על בשר אדם לא ייסך ואשר ייסך ממנו על זר ונכרתה הנפש ההיא מעמיה".

כתוב על זה בברייתא (וי' ע"ב) תנו רבנן: הסך בשמן המשחה לבהמה וכלים - פטור, לעובדי כוכבים ולמתים - פטור. בשלמא בהמה וכלים, דכתיב: "על בשר אדם לא ייסך", ובהמה וכלים לאו 'אדם' הוא. מתים - נמי פטור, דכיון דמית ליה, 'מת' מיקרי ולא אדם.

מת לא נקרא אדם. מת הוא מת. זה שמו. מת מיקרי, ולא אדם.

כפי הנראה, הפירוש שמת לא נקרא אדם, משום שאדם נברא בצלם אלקים, והמת קודם מותו – סר הצלם ממנו.

זה כתוב להדיא בספר הזהר, וכך מביא הרמב"ן על הפסוק שיהושע וכלב אמרו "סר צלם מעליהם וה' עמנו אל תיראו", הרמב"ן מביא את הדבר הידוע שבליל החותם הגדול, ליל הושענא רבה, מי שנגזר עליו למות באותה שנה, אז כאשר הלבנה מאירה עליו, בראשו אין צל. זה דבר מפורסם וידוע, זה כתוב בשלחן ערוך, וכתוב גם שלא לבדוק ולא להסתכל על זה.

עכ"פ "סר צלם מעליהם", הרמב"ן מאריך לבאר ששורש המילה 'צלם' זה גם מלשון 'צל'. והרמז הוא, שאדם לא יכול להסתכל באור עצמו. בשמש אי אפשר להסתכל. "ויקרא אלקים לאור יום". באור עצמו אי אפשר להסתכל, לא רואים.

כמו שידוע - וגם זה כתוב בראשונים - שקוראים לסומא 'סגי נהור', זה נקרא מי שיש לו אור גדול. אף אחד לא יקרא מאותה סיבה לפיסח: 'רץ כצבי', או לאלם: 'רב מלל' או משהו כזה.

סגי נהור נקרא כך רק מפני שסגי נהור גם הוא לא רואה. אור מרובה גם הוא מונע את הראייה. רוצים לא להשתמש בלשון שלילית, אז זה שהוא לא רואה משום שיש לו אור גדול אז הוא לא יכול לראות.

צורה בדרך כלל נתפסת בעין. כדי לתפוס צורה, צריך צל. זה שורש המילה "צלם".

"צָלָם", "סָר צָלָם מֵעֲלֵיהֶם".

מה שכתוב כאן בגמרא שמת - לאו אדם מקרי, הוא לא נקרא אדם אלא הוא נקרא 'מת'. אדם נברא בצלם אלקים. זה פירוש המילה אדם.

כמו שידוע, "אדם" בגימטריה: המילוי של שם הוי"ה. יחד זה בגימטריה אדם. אדם הוא זה שנברא בצלם אלקים. האדם הוא זה שצלם אלוקים הוא אתו, ומאיר בו.

מת - 'מת' מקרי, ולא אדם. צלם אלקים לא מאיר בו. "סר צלם מעליהם. כתוב שזמן מה לפני מותו של האדם, הצלם סר ממנו. יש לזה סימן גם בזמן החיתום כאשר חותמים את דינו יש לזה סימן בצד מסוים וסר צילו. זה לא אדם. אדם זה בעל "צלם אלוקים".

כביכול, לשם "אלקים" מצטרף התואר "חיים". "אלקים חיים". כמו שכתוב במפורש בזמן מתן תורה: "כי מי כל בשר אשר שמע קול אלקים חיים מדבר מתוך האש כמנו ויחיי".

"אלקים חיים" נתן לנו תורה. "אלקים חיים" ברא את העולם. זה מצטרף לשם אלקים שזה השם של הבריאה. ל"ב פעמים כתוב אלקים במעשה בראשית.

שם אלקים זה "אלקים חיים". כביכול התגלותו יתברך, היא התגלות של "אלקים חיים".

אנו משתדלים תמיד להזכיר, את מה שאנו אומרים בתפילה: "אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם וצבא השמים לך משתחווים"

"אתה עשית את השמים" - היינו כל ההיקף של כל המציאות כולה. השמים העליונים, שמי השמים וכל צבא השמים, הארץ וכל אשר עליה היינו כל פרט ופרט, הימים וכל אשר בהם היינו כל מה שיש בעולם. ואתה מחיה את כולם. כביכול, בורא העולם לא ברא דברים שיהיו קיימים, אלא בורא העולם ברא את העולם שיהיה חי. "ואתה מחיה את כולם". זאת המידה שנקראת "אלקים חיים". אלקים משפיע חיים. העולם כולו הוא חיים.

מת - זאת מחיצה. מת, זה לא דבר שקרה למישהו מסוים. מת זה דבר שחוצץ בין האדם ובין החיים. 'מחיצתי אני ארפא'. עד שלא תתרפא המחיצה - המחיצה קיימת. המחיצה היא מחיצה, והיא חוצצת בין האדם ובין מקור החיים. זאת טומאת מת.

טומאת מת זה נקרא שהמת יוצר מחיצה בינינו ובין מקור החיים. כשאנו חיים, התחושה היא תחושת חיים, אבל כאשר אנו נמצאים עם המוות יחד באהל אחד או במגע או במשא, אז אנו נמצאים עם דבר שחוצץ בינינו ובין מקור החיים. מחיצה.

זה פירוש המילה 'טומאה'. מקור החיים הופך להיות סתום. טומטום. כשם שטומטום לא יודעים את מינו, כך האדם לא יודע את חייו על ידי טומאת מת. זה מטמא ושם מחיצה.

זאת טומאת מת, 'אבי אבות הטומאה'. כל הטומאות כולן הן תולדות של מוות.

פרה אדומה, מטהרת מטומאת מת.

זה מובן מאליה שטהרה מטומאת מת אפשרית, רק עד כמה שהמחיצה לא קיימת. אם יש משהו שמבטל את אותה מחיצה.

המחיצה היא עובדה. זאת מחיצה. הטומאה היא טומאה, אז איך זה נטהר. בספר החינוך בפרשת מצורע מצוה קע"ג כתוב: ובטעם המים שיטהרו כל טמא, אחשוב על צד הפשט כי הענין הוא כדי שיראה האדם את עצמו אחר הטבילה כאילו נברא באותה שעה, כמו שהיה העולם כולו מים טרם היות בו אדם, וכמו שכתוב: "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", ויתן אל לבו בדמיון כי כמו שנתחדש בגופו יחדש גם כן פעולותיו לטוב, ויכשיר מעשיו, וידקדק בדרכי השם ברוך הוא.

ועל כן אמרו חכמים שלא תכשר הטהרה במים שבכלי, רק במים חיים או מכונסין שהן על קרקע ולא בכלי מכל מקום, כדי לתת אל לבו במחשבה כאילו העולם כולו מים, והוא נתחדש בעלותו מהן כמו שאמרנו. ואם יהיו המים בכלי, או אפילו עברו על כלי, לא יתכן הענין הזה שאמרנו אל מחשבת הטובל, כי יש גבול אל כל אשר הוא בכלי שהוא מעשה ידי אדם, ועל כן לא יחשוב בטובלו בכלי, כל העולם למים כאשר בתחילה ושהוא נתחדש לשעתו. עכ"ל.

מבואר מדבריו שענין זה שכל הטומאות נטהרות במים, המים האלה צריכים להיות מים שמעולם היו בקרקע. מים שאובים - פסולים.

ההרגשה שכשאדם נכנס לתוך מים בקרקע, הוא נכנס כמו שהיה מלכתחילה בשני הימים הראשונים של מעשה בראשית, שאז כל העולם היה מים ולא היה מקום לצורת אדם. לא היתה אפשרות לבריאת אדם. גם בגמרא (ר"ה ל"א ע"א) כתוב שלכן 'שיר של יום' של יום שלישי, זה: "אלקים ניצב בעדת א-ל", על שם שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו. בורא העולם הכין עולם לגילוי צורת אדם. צריך לצאת ממצב המים של העולם.

החינוך אומר כאן חידוש [הכסף משנה מביא את זה בפרק ט"ז מהלכות אבות הטומאות] שהטובל נטהר ביציאתו. הוא לא נטהר כשהוא בתוך המים. אז הוא עדיין לא טהור. ביציאתו - הוא נהיה אדם חדש. זה כמו שכביכול בורא העולם הוציא את היבשה מהמים ובזה הוא הכין תבל לעדתו. זו טהרת מים.

המת לא יכול להיטהר בצורה כזאת. לא מת, ולא מצורע שהוא חשוב כמת. אלה הן שתי הטומאות שהטהרה שלהם היא לא במים. לא המים מטהרים אותם. אנחנו לא יכולים לצאת מגזירת מיתה. אנחנו לא יכולים להיחלץ מזה. המחיצה קיימת. יש כאן עומק מיוחד.

כבר הזכרנו כאן, לשם מה צריך מלאך מוות. לשם מה זה נחוץ. למה צריך לברוא מלאך כדי להרוג. ומלאך המוות הורג גם בעלי חיים, כמו שכתוב בגמרא (ב"מ ל"ו ע"ב): פשע בה ויצאה לאגם ומתה כדרכה, מלאך המוות מה לי הכא מה לי התם.

למלאך המוות אין הבדל בין הבית ובין האגם. מכאן שפרה מתה על ידי מלאך המוות. ואם פרה מתה על ידי מלאך המוות, אז גם יתוש מת על ידי מלאך המוות.

צריך לברוא מלאך גדול, איום ונורא, כדי להמית יתוש. למה זה נחוץ. החיים זו השפעה וכשהשפעה נגמרת - החיים אינם. אז מה מלאך עושה פה. איזה שליחות נעשית פה.

החיים זה השפעה של מקור החיים וכשהשפעה נגמרת ממילא לא חיים יותר. לשם מה נעשית כאן פעולה להמית.

כל בר דעת מבין שאם המוות היה הפסקת חיים, אז תחיית המתים היתה בלתי אפשרית. תחיית המתים היתה שכביכול שבורא העולם בורא מחדש צורת אדם. אבל זאת לא "תחיית המתים".

תחיית המתים פירוש שמתגלה שגם המוות, בעומק הדברים זה פעולה של חיים. כשם שמכות אחרות הן פעולה של חיים. המוות זה מעשה חיים.

תחיית המתים מגלה את זה. לא שמשפיעים עליו חיים חדשים שלא היו בו מעולם, אלא הוא חוזר וחי. כשם שאדם יכול להתרפא ממכה ולחזור ולחיות, כך אדם יכול להתרפא גם ממוות, שגם הוא מכה. זה תחיית המתים.

תחיית המתים פירוש שמה שמת - חוזר וחי. אותם חיים קודמים חוזרים וחיים. לא משפיעים חיים חדשים.

שורש הדבר, בורא העולם הוא "אלקים חיים", כמו שנאמר עליו "ואתה מחיה את כולם". כביכול, זאת ההשפעה של הבריאה. "ואתה מחיה את כולם". המוות, שהוא חלק מהמערכת של מציאות העולם, וכמו שאמרנו שזאת גם פעולה – לא ייתכן שלא נאמר גם על זה "ואתה מחיה את כולם". גם את המוות הוא מחיה.

זה הגילוי של תחיית המתים.

בעינינו זה נראה דבר מאד לא מובן. אנחנו לא מבינים את זה. זה לא נמצא בתודעה שלנו. אבל אם אנו מבינים נכון "אפס בלתך", היינו שלא תיתכן מציאות אחרת בלתך, אז לא תיתכן בעולם מציאות שאין בה את ה"ואתה מחיה את כולם".

להבין את זה, אנו לא מבינים. אנו לא יכולים להבין את זה. אבל אנו צריכים להבין שזה בלתי אפשרי אחרת. זה פירוש המילים "אפס בלתך". הדבר הזה יתגלה בימות המשיח.

אותה תפיסה שנקראת "אפס בלתך", היא תתגלה בימות המשיח. "אפס בלתך גואלנו לימות המשיח".

אני רוצה לנסות להבין את לשון הרמב"ם בהלכה האחרונה בספר טהרה (הלכות מקוואות פרק י"א הלכה י"ב): "דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן, ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעת אותן והרי הן מכלל החוקים, וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים היא שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים, אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכוונת הלב". מה שכתוב כאן זה שיש מחלוקת תנאים אם טבילה צריכה להיות בכוונה. אדם שזרקו אותו למים בעל כרחו בלא שהוא התכוון בכלל זאת לא טהרה. יש מי שאומר לא כך.

הרמב"ם מתכוון להגיד את הטהרה האמתית: "ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל, ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהר, ואף על פי שלא נתחדש בגופו דבר, כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהר". ע"כ.

הרמב"ם לא מבאר איך אדם מביא נפשו במי הדעת, ובכלל מה זה 'מי הדעת', אבל כתוב כאן שהאדם נטהר ברצון להיטהר ובכוונה להיטהר.

הוא חייב לגמור בנפשו, לסלק את כל הדברים שחוצצים בינו ובין הדעת האמתית. אני חוזר על הלשון: כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהר.

כידוע, זה דבר שגור בפי כולם, חז"ל, ראשונים ואחרונים, המושג 'דעת' הוא מושג של חיבור.

בר דעת אמתי זה לא מי שמתחכם – במובן חיובי. חכם, נכון, זה לא בר דעת.

התורה קבעה שהדעת מתגלה גם בסימנים בגוף, והסימנים מגלים שאותו נער כעת הוא בר הולדה. אלו הם הסימנים. לכן גם בנים הרי הם כסימנים. עדיפי מסימנים.

האדם צריך להיות פיזית בר הולדה, כדי שהוא יוכל להיקרא 'בר דעת'. הפירוש של בר דעת היינו מי שיכול להתחבר באמת לעצם החיים. דעת זו מידה. ברמ"ע מפאנו מובא: שש פעמים 'דעה' זה 'דעת'. יש דעה כזאת ודעה כזאת. יש שש קצוות, ומכיון שכל הקצוות כולם זה שינוי, יש ימין ושמאל, פנים ואחור, מעלה ומטה, וכל אחד מהם זו דעה, לכן שש כפול 'דעה' זה 'דעת'. [79 כפול שש זה 474 'דעת']. הדעת היא המכלול של מה שכולל את כל הדעות כולם.

המליצה הכתובה ברמב"ם – ואני לא יודע מקור לדברים האלה – לא מצאנו מקור גם לא בדברי חז"ל לצירוף המילים 'מי הדעת'. מה זה. אין דבר בעולם שמתחבר בלי מים. שום דבר, לא קמח, לא עפר, שום דבר בעולם לא מתגבל בלי מים. מים זה רצון החיבור שיש בעולם. כך הדברים מתחברים על ידי מים. 'יביא נפשו במי הדעת', הכוונה שהוא מצרף את עצמו לעצם החיבור האמיתי למציאות. זה נקרא 'מי הדעת'. מי הדעת הם אותם מים שהם שורש כל החיבורים כולם, ואותה 'דעת' שהיא עצם החיבור למציאות האמתית. זה נקרא שהאדם צריך להביא את נפשו במי הדעת. את הדעות הוא צריך להזניח ולשכוח. הוא צריך לסלק ולהביא את נפשו במי הדעת ואז הוא נטהר.

נחזור לשאלה שהתחלנו בה.

למה פרה קודמת שהיא טהרתן של כל ישראל, כמו שכתוב בירושלמי.

מי זאת 'היא'. על איזה 'היא' מדובר פה.

'היא' זאת לא הפרה. 'היא' זאת פרשת פרה. התורה של הפרה.

כתוב: "זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר". "חקת התורה". הראשונים מקשים צריך היה להיות כתוב כמו שכתוב "זאת חקת הפסח" – "זאת חקת הפרה". מה הפירוש "זאת חקת התורה".

הפירוש הפשוט. יש הרבה פרשות בתורה שהן חוקים, אבל לחכם כשלמה גם הדברים האלה טעמים מובן. הם לא בעצם 'חוקים' אלא הם חוקים עבורנו. לנו הם חוקים.

שלמה המלך אמר "אמרתי אחכמה". היינו היה נראה לי שאני מסוגל להבין הכול, והיא – פרשת פרה – רחוקה ממני.

היא נשארת 'חקה'. אין לי השגה בסוד הזה של להתגבר על טומאת מת.

שאדם יוכל להביא את נפשו עד כדי כך במי הדעת, שהוא יהיה כך מחובר לחיים עצמם, עד שגם המוות לא יבדיל בינו ובין מקור החיים – היא רחוקה ממני.

זה כתוב במדרש, שבורא העולם אמר למשה רבינו: לך אני מגלה טעם פרה, אבל לכל האחרים – חוקה.

כל האחרים - כולל שלמה המלך.

משה רבינו הוא האדם היחידי שהיה מסוגל לתפוס ולהבין את הסוד הזה שהוא יוכל להביא את נפשו במי הדעת ולהתחבר לחיים – למרות המוות. מליצה כמו שכתוב בפסוק "הוא ינהגנו על מות". הוא יוביל אותנו מעל המוות. כאן ניתנה לנו פרשה שמלכתחילה ניתנה באופן שהיא לגמרי מעבר לתפיסה שלנו. "זאת חקת התורה". אבל אנו מחוברים אליה, משום שהיא חקוקה בנפשנו. זה נקרא "חקת התורה". התורה נעשית חקוקה בנו והיא חלק מאתנו כמו כל דבר חקוק.

צינור שחקקו ולבסוף קבעו, זה נקרא כשחוצבים, מתעלים תעלה שבה המים יכולים לזרום. זה נקרא 'חקקו'.

היא – היינו פרשת פרה – חקת התורה.

חקת התורה הכוונה שזאת הפרשה היחידה, כמו שאנו אומרים בתפילת ערבית: "תורה ומצוות חוקים ומשפטים אותנו למדת". בורא העולם לימד אותנו תורה, לימד אותנו מצוות, לימד אותנו משפטים ולימד אותנו חוקים. הדבר היחיד שהוא 'חוק' בעצם, זה פרשת פרה. זה חוק שהוא מעבר לתפיסה שלנו לגמרי.

משפטים, אצל שלמה המלך כל התורה כולה נתפסת כמשפטים. רק פרשת פרה לא. "אמרתי אחכמה והיא – פרשת פרה – רחוקה ממני".

כאן נמצאת 'דעת' וכאן צריך להבין, הדעת הלא ישרה והלא נכונה היא זו שהביאה מוות. אכילת עץ הדעת הביאה מוות לעולם.

הטהרה מטומאת מת - זה מי הדעת. היינו אותו דבר שממנו ועל ידו אנחנו יכולים לחבר את הכל.

כאן אני רוצה להקריא את לשון הרמב"ם בסוף הלכות מזוזה (ו', י"ג): חייב אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד, וכל עת שיכנס ויצא [הכוונה לכל השינויים שחלים בעולם] יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ברוך הוא ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיתו בהבלי הזמן, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים. ע"כ.

כשאדם יודע שאין ידיעה שהיא קבועה וקיימת, והיא כוללת בתוכה, על זה כתוב בגמרא (נדרים מ"א ע"א) מי שקנה דעת - מה הוא חסר, מי שחסר דעת – מה הוא קנה. דא קני - מה חסר. דא לא קני - מה קני.

אין דעת אחרת, אלא שורש הדבר שהוא היסוד העמוק והפנימי ביותר של הדעת, שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם.

הידיעה הזאת היא שורש הדעת. אלו הם 'מי הדעת'. זה מה שמחבר את כל הדברים כולם.

אין מה שיחבר את הכל אלא העובדה שהכל נובע ויוצא ומתגלה מאותו "אחד". מאותו "צור העולם".

זה מה שרצינו לבאר.

נכתב על ידי הרב ישראל ברונשטיין